

Oplæg ved Skoletjenestens debatarrangement 'Åben Skole - hvad nu?'

18. april 2023 på Designmuseum Danmark

v. Lars Emmerik Damgaard Knudsen, lektor, ph.d., DPU/AU, lada@edu.au.dk

Del 1: Effekterne af åben skole

Blandt effekterne af åben skole er, at langt flere lærere har fået både lyst og evner til at lægge undervisningen i eksterne læringsmiljøer.

Åben skole blev født ind i en tid, hvor udeskole, ekskursioner og samarbejde med eksterne læringsmiljøer dels fra frivilligt for lærerne og dels var vanskeliggjort af både strengere og ensidige læringsmål, kortere forberedelsestid og en generel vanskelighed for den eksterne læringsmiljøer i at gøre sig gældende på skolerne. Der var faktisk en stor nedgang i antallet af bookedede forløb kort efter indførelsen af skolereformen i 2014. Der var og er fortsat udfordringer omkring både organisation, finansiering og pædagogik.

En del af disse er mange steder dog løst, og det har bidraget til, at skolens undervisning er blevet mere alsidig med bedre plads til, at flere elever har lyst til at deltage i undervisningen og at der er plads til at deltage på mange forskellige måder.

Skolerne er rykket tættere på deres lokalmiljøer fx foreninger, kulturinstitutioner og virksomheder, teori og praksis bliver forbundet på nye måder, praksisfaglighed gennemføres på en meningsfuld måde, elevers ideer og kreativitet kan forandres i virkelige problemstillinger, og eleverne fx konkret kan se de klimamæssige påvirkninger af naturen m.v.

Eksempler: Musikskoler har bidraget til musikundervisningen, ungdomsskoler har udviklet valgfag, idrætsforeninger har præsenteret niche-idrætter, lokalarkiver har lavet byvandring, museer har bragt kunst og naturfag sammen, naturskoler har understøttet elevernes selvstændige undren og fascination af fx skov og strand.

Det er også en effekt af praktiseringen af åben skole, at der har været en positiv faglig såvel som pædagogisk gensidig udveksling mellem lærere og undervisere i eksterne læringsmiljøer.

At tillade ikke-uddannede fagpersoner en plads til at undervise i skolen er internationalt forholdsvist sjældent og frygten for, at undervisningen fx kunne blive af dårlig pædagogisk kvalitet eller indebærer indoktrinering har da også været diskuteret efter indførelsen af åben skole.

Uden at sige at alt nu er godt, så har der været en stor satsning på at kvalificere undervisningen i de eksterne læringsmiljøer men også at uddanne lærere på læreruddannelsen til at indgå i samarbejder med disse.

Del 2: Vilkårene og fremtiden for åben skole

Åben skole kræver dog at både kommuner, skoledirektører, skoleledere, pædagoger og lærere fortsætter med at både bruger og udvikler åben skole. Og det kræver, at det de eksterne læringsmiljøer deltager i sparring om og pædagogisk udvikling af deres undervisningstilbud.

Sådanne mulighedsrum skal altså finde sted, og blandt andre Skoletjenesten har bidraget væsentligt hertil.

Dette er en kompliceret sag, fordi de eksterne læringsmiljøer på én gang skal være tilgængelige for skolerne, men de skal på den anden side ikke omdannes til skoler men derimod fastholde deres faglige identitet og udgangspunkt for at kunne være både et supplement til og en faglig avantgarde for skolen.

Således kommer heller ikke åben skole af sig selv.

Men man må sige, at ud af skolereformens mange dele, som er blevet nedjusteret, så har åben skole vist sig at være en god ide. Nok fordi mange forskellige aktører er blevet inviteret ind i tiltaget, og derved er der opstået mange forskellige men ikke gensidigt udelukkende fortolkninger af, hvad åben skole er.

Fremtiden for åben skole

Bliver at tilpasse sig de forskellige partners behov men uden at kolonisere hinanden.

I skolerne drejer det sig umiddelbart om tre elementer, som jeg mener både står centralt for skolen og som åben skole og de eksterne læringsmiljøer kan byde ind på:

At gøre undervisningen fysisk som et alternativ til den digitale: ensformige digitale undervisningsportaler og en massiv skærmtid i både timer, frikvarter og hjemme kan til dels opvejes af undervisning i eksterne læringsmiljøer såfremt denne aktiverer flere sanser end blot øjnene. Åben skole kan blive en afgørende pædagogisk variation af skolens *modus operandi* og med større lokal frihed til kommunerne måske indgå som en pædagogisk og faglig avantgarde.

At gøre praksisfaglighed meningsfuld gennem virkelighedsnære problemstillinger: fremfor den mærkværdige ambition om at gøre folkeskolen og praksisfaglighed til et

middel for at tiltrække flere elever til erhvervsskolerne, så kan man betragte praksisfaglighed som en almen didaktisk tilgang til at gøre al undervisning mere praktisk perspektivrig. Og her er åben skole et oplagt pædagogisk redskab, der tilmed kan vise at nok er praksis vigtig men det er ikke alt, og at praksisfaglighed kan forstås som en anledning til at reflektere over de forskellige former for relationer mellem teori og praksis, som der findes i fagene og undervisningen.

At modstå elevers angst ifm verdenskriser (fx klimakrisen, finanskrisen, krig, den biodiversitetskrise) ved at vise handlemuligheder: I en vekselvirkning med klassens og lærerens trygge rum og de eksterne læringsmiljøer kan læreren bruge åben skole og den faglighed, som fx blandt ingeniører, biologer og geologer arbejde med eleverne om, hvad man selv kan gøre og hvad man skal være opmærksom på. Fx inddragende børneteater på skoler om flygtningekrisen.

Man kan læse mere om den pædagogiske forskning i åben skole her: [Åben skole - Køb bogen hos Syddansk Universitetsforlag \(universitypress.dk\)](#)